

«davaló, m'à dit Noste Segne», *Calendau* VIII, 65.1. En gascò resta encara *davarà/dabarà* en el Lavedà i angle SO. de Bigorra; fora d'allà *davarà/dēbarà* i hi té força extensió l'ús popular del tipus DESCENDERE (si bé en gran part en forma francesada), però romanent *davarà/dā-* a la resta d'HPyr., a Gers, H.-Gar. i Arrija; *baixà*, com en cat. modern, només a la Vall d'Aran (*ALGc.* IV, 1105).

La forma amb *de-* s'ha comunicat a d'altres llenguatges afins: «assí preso *devaylando* lo de la dita casa», doc. arag. de Jaca, a. 1464 (Nav. Tomás, *Dc. Li.*, 145.59); *devalar* no és portuguès, però sí galleg per a «decrecer, disminuir» (el agua de un río, de la caldera etc.), Valladares.

Tornant a l'ús català, *davallar* ha restat un mot permanent de la llengua fins als nostres dies. Almenys en literatura és encara general. Encara que en el llenguatge parlat s'hagi eclipsat a la major part del Princ., l'ha mantingut vigorós l'ús literari: «Ofegant lo brugit de la batalla, / un llamp del cel espetegant *devalla* / de la nau veneciana al polvorí», *Atl.*; «Atlants, ay de vosaltres; mes ay, de vostre imperi, / que, com lo sol, *devalla*, de son migdia al mar»; «cuyta, oh, que és hora: afanya't! Si tens prou pit, *devalla* / de Calpe a l'aygua; passa-la, tramonta-la d'un salt / ---» id. (*intr.*, 8b; III, 21b; IV, 30a). «Els llops --- van escandallar tres bens --- A mossegades els van ensenyar el camí de la cova, i les pobres bestioles van *davallar-hi* d'esma, sense saber on anaven», Coromines (*Presons Im.* VIII, p. 73, O. C., 871a20). «Lluís de Catalunya, President d'ombra encesa / --- / ets pastor d'esperances, entre immòbils ramats, / i com un foc vestit de boira i de lluernes, / *davalles* a abraçar les captives ciutats», Agustí Bartra (*Coral a Companys*, 1954).

Sens dubte avui *davallar* no pertany a l'ús oral, en una gran part del territori. Enterament substituït per *baixar* en cat. or. i a la major part del Princ. Només el sentim algun cop, com a terme de gent de parlar una mica escollit, llavors en el sentit de 'ser descendent': «la senyora de Rossell *dabàls* de la casa de Rossell» Lloret de Mar (1931). I això s'estén fins a l'extrem Nord; car, encara que *davallar* torna a sentir-se en alguna zona ross., també en el Capcir diuen *baxà* com a Bna., i neguen que sigui usual l'altre (1960). Fins en part de les Illes i del P. Val., ha reculat davant del seu rival si bé allí topant amb major resistència.

Això fa que hi usin la forma de compromís *debaixar*; com a Men. (BDLC XII). Forma que també estigué en ús en comarques del N., segons ens mostra la cançó popular: «sí l'en vehuen *debaixà* / per un rost, que tant corria ---», reco. en el Vallespir per Verdager (romanç datable de 1585: MilàF, *Romillo*, 36F); «la germana xica *debaixa* 'ls lligadós», id., 218D, parlant de les trenes, i a la versió I: «lligadós que *debaixa* / cada un d'un color»; «diuhen a'N Bach que *debaixi*, / que un seu amic lo demana» (218, 82B). I així se sent també en una zona valenciana entre Xixona i la Mariola: «el barranc *debàixa* al terme d'Alcasser» Gaianes, anàlogament a Confrides, i a Xixona

em digueren «*debaixém kab aváls*» (1963).

Tanmateix el verb antic resta viu i oral a la major part del P. Val. Val a dir que sembla tenir *de-* pertot. GaGirona registra «*devallar*: baixar», si bé més com cosa d'Alcoi, Alacant i comarca, que de la comarca pròpia. I en efecte és per allà on sento: «Costa de *devalár*» (1963). Però val a dir que tampoc deu ser mort en alguns punts del Maestrat, car a Catí m'explicaven que «el Racó de La(d)ernà(r) *devalle* del Pou Partit» (1961). Encara se li nota algun vigor en el Pallars (usa *davallar* JoLluís Pall. en *Pastors i Tempestes*, p. 5). De tota manera la ciutadella del mot és Mallorca. A Lluçmajor m'anuncien *dəvəljəré* (seguint un camí), i *dəvəljə* anoto a Bunyola, Deià i Campanet (1962.4).

DERIV.: *Davallada* [DTo. 1647]. Que ja era usual en el S. XIV, almenys en el sentit d'una figura musical, ho veiem pel manlleu *devallada* del cast. ant.: «las dulces *devalladas*», Arx. de Hita (v. 1231a), amb nota a la meua ed. Avui es refereix sobretot a trajectes de camí o carrer amb pendent cap avall: el DAg. cita la *Devallada de la Seu* a Manresa, i la *Rambla de les Devallades* a Vic. La *debaláda* és el trajecte de camí de la Móra Condal a Ollana que baixa des de la Collada de Tortell fins al riu Reixà (1957); un altre paratge diu *debaláda* a Tost (1957); *lax dəbələdəs*, partida de Bellestar de Segre: parlar ja ben occidental, on *a* correspon al fonema *a*, i no a *e*, com es veu per la terminació, si bé val a dir que també hi anoto *al řəbóls* = Els Rebolls (1964). *Devallada* amb *de-*, Enr. Valor.

Devallament [Llull]: «--- lo qual *devallament* fa lo foc simple» (*Merav.* I, 1238, i una altra cita de Llull en DAg.); «el *Devallament de la Creu*», MGadea (*T. del Xè* I, 340; J. G. M., 1955). *Davalladis*. *Davallador* 'païdor' Girona (DAg.); a la costa de Lluçmajor hi ha *ax dəvəljədó* (al S. de la Punta de ses Olles), 1964: potser una caleta on es pot baixar amb vehicle, a carregar-hi (arena?, contraban?). *Davallant* com a adj., *CostTort.*, DAg.; com a adj. Is. Villena (DAg.); Belv.: «*tenir bon davallant*: buenas tragaderas»; ross. per 'baixada', 'pas descendent': «Teixons, isarts y daynes per la dreuera empayta, / pel clot s'entorteliga, bota del pla al turó; / al *davallant* cabuça lo còdol que hi aguayta, / y se l'endú per ròcec, fet cendres y carbó», *Atl.* I, 36c; és usual en el Ross.: «Castellvilar, en un *dəbəlán* cap a Tuixà» Vingrau (1857). Postverbal de *davallar*: *davall* 'diarrea (de les cabres)' (BDLC IX, 280).

CPT.: *Davallbarres*. *Davallcaure*. *Davall-davall*. *Davall-xella*; *davall-ventre*. *Pervall* < per *avall* (supra); *pervaller/peravallès*. *Sudavall* amb l'intensiu *su(-)*: «fèiem la barraca amb branques verdes de morera y lladoner, prou gran per a contenir cinc o sis persones ajupides damunt pells de xot y herba seca, *su devall* el peroter gros, a racer de l'alta paret d'esquena d'ase, que volta l'hort», JnRosselló (*Manyoc*, 57). *Avallada*. *Avallament*. *Avaller*.

Acabo amb breus notes sobre les etimologies dels NLL en Vall. que dona AlcM, callant quan hi estic d'acord o ho considero incert possible. Quan n'indica